

Poliisin toimialan uudistaminen, poliisin toimintaedellytysten ja suorituskyvyn turvaaminen hallituskaudella

Poliisi on johtava sisäisen turvallisuuden viranomainen, jonka toimintakykyyn nojaa koko yhteiskunta ja moni muu viranomainen Suomessa. Päävastuullisena viranomaisena poliisi vastaa oikeus- ja yhteiskuntarauhan turvaamisesta, yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta, rikosten ennalta estämisestä, paljastamisesta ja selvittämisestä sekä syyteharkintaa saattamisesta.

Valtion talousarviossa poliisille osoitetut määrärahat ovat olleet jo usean vuoden ajan riittämättömät suhteessa poliisin määrärahatarpeisiin ja kasvaneisiin menoihin nähden. (Poliisin määrärahoja koskeva selvitys; SM:n julkaisuja 2022:24) Samaan aikaan yhteiskunnan odotukset poliisia kohtaan ovat kasvaneet. Poliisin lakisääteiset tehtävät ovat olleet epäsuhteessa poliisin käytössä olevien resurssien kanssa. Toimintaympäristössä on myös tapahtunut pysyviä muutoksia, jotka edellyttävät varautumista. Yleinen kustannustason nousu on kiihdyttänyt entisestään menopaineita, etenkin ICT- ja toimitilakustannuksissa, ja se voi lisätä rahoitusvajetta pahimmillaan nopeastikin.

Kaikissa poliisin peruspalveluissa (valvonnassa ja hälytystoiminnassa, rikostutkinnassa ja lupahallinnossa) esiintyy alueellisia eroja valtakunnallisesti tarkasteltuna. Erityisesti poliisin perustutkinta ei ole tyydyttävällä tasolla. Rikosten selvitystaso- ja tutkinta-ajat vaihtelevat poliisiyksiköittäin, osin huomattavastikin. Poliisia tulee kehittää toiminnallisesti nykyistä yhdenmukaisemmaksi. Johdonmukainen ja johdettu toiminnan kehittäminen vähentää tarvetta resursseja sitoviin rakennemuutoksiin ja pitää toimialan turvallisesti kiinni jatkuvasti muuttuvassa maailmassa. (Pora III-rakennemuutoksen tavoitteiden saavuttamista ja poliisin hallintorakenteen kehittämisvaihtoehtoja koskeva arviointiselvitys; SM:n julkaisuja 2023:18)

Poliisin toimintaedellytykset syntyvät kokonaisuudesta. Käytettävissä olevat resurssit on käytettävä kustannustehokkaasti ja taloudellisesti. Tarjottavien palveluiden tulee olla tasapuolisesti ja yhdenvertaisesti saatavilla kaikkialla Suomessa. Palvelun sisällön ja -tason tulee olla oikeasuhtaista resursseihin nähden huomioiden vaikutukset yhteiskuntaan, ja vain siten poliisi kykenee huolehtimaan lakisääteisistä tehtävistään. Toiminnan tulee olla tuloksellista ja tietoon pohjautuvaa. Poliisipalveluiden tulee olla modernit, ajantasaiset ja ihmistyötä säästäviä. Toimivaltuuksien tulee vastata toiminnallisia tarpeita ja toimintaympäristön muutosta.

Poliisin toimintaedellytysten vakauttamiseksi on käynnissä jo Poliisihallituksen omia kehittämistoimia. Vakauttamistoimien tavoitteena on sisäisen turvallisuuden ja julkisen talouden kannalta kestävästi ja oikeasuhtaisesti

1. ylläpitää oikeusvaltion ja yhteiskuntarauhan vakautta sekä taata rikosvastuun toteutuminen
2. turvata poliisipalvelut valtakunnallisesti tasapuolisesti ja yhdenvertaisesti
3. vakauttaa poliisin toimialaa ulkoa tulevilta ristipaineilta, uudistaa toimialaa ja luoda tulevaisuuden poliisille toimintaedellytyksiä.

Hallituskauden aikana tulee huolehtia poliisin toimintaedellytyksistä ja suorituskyvystä uudistamalla toimintaa sekä varmistamalla riittävät resurssit. Yhteiskuntarauhan turvaamiseksi ja rikosvastuun toteuttamiseksi parannetaan **poliisin toimintaedellytyksiä ja operatiivista kykyä nostamalla määrärahatasoa tarpeita vastaavaksi** (liite 1). Poliisin valmiutta ja varautumista sekä operatiivista kykyä toimia normaaliolojen pitkäkestoissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa voidaan parantaa riittävällä poliisin perusvahvuudella tai järjestämällä tarkoituksenmukainen reservi.

Poliisin hallinnon keventämiseksi **tukitoiminnot (mm. hankinnat, toimitilahallinto, talous, henkilöstö) tulee keskittää** toiminnallisesti tarkoituksenmukaiseksi ja kustannustehokkaaksi poliisin konsernia palvelevaksi kokonaisuudeksi (liite 2). Sen rinnalla **poliisin kyvykkyyttä tulee sijoittaa valtakunnallisesti kysyntää vastaavasti** (liite 3). Toiminnallisesti tarkoituksenmukaiset toimitilat yhdistettynä digitaalisiin ja teknologisiin ratkaisuihin sekä viranomaisten yhteiskäyttöiset tietojärjestelmät ja -rekisterit tukevat toimintakykyistä poliisitoimintaa.

Poliisin edellytyksiä torjua vakavaa rikollisuutta, kykyä varautua erilaisiin turvallisuusuhkiin ja suojata sisäistä turvallisuutta **parannetaan kehittämällä lainsäädäntöä poliisin rikostiedustelukykyyn ja toimivaltuuksiin liittyen** (ml. kybertoimintaympäristö, liite 4).

Sisäisen turvallisuuden erilaisiin uhkiin varautumiseksi, uhkatilanteiden ennalta ehkäisemiseksi ja tehokkaan viranomaisyhteistyön varmistamiseksi **kehitetään poliisin tiedonvaihtoa koskevaa sääntelyä** poliisilakia ja poliisin henkilötietolakia muuttamalla (liite 5).

Poliisin esitutkinnan, erityisesti selvitystason ja tutkinta-aikojen, parantamiseksi uudistetaan ja **yhdenmukaistetaan poliisin perustutkintaa valtakunnallisesti** laatimalla hallituskauden aikana toteutettava kehittämissuunnitelma (Liite 6). Samalla ylläpidetään uskottavaa seuraamusjärjestelmää. Torjutaan lähisuhdeväkivaltaa ja valvotaan tehokkaasti lähestymiskieltoja.

Uudistetaan poliisin ennalta estävää toimintaa uudella strategialla, jossa huomioidaan ajankohtaiset ilmiöt toimintaympäristössä (Liite 7). Torjutaan katujengirikollisuutta ja katuväkivaltaa kaikin keinoin laajassa yhteistyössä ja puututaan varhaisessa vaiheessa jengirikollisuuteen johtaviin kehityskulkuihin sekä ennalta estävin että rikostorjunnallisin keinoin. Vahvistetaan katujengirikollisuuteen liittyvää havainnointia, tiedonkulkua, tilannekuvaa ja tutkintaa.

Toteutetaan perus- ja ihmisoikeuksien kannalta välttämätön **päihdyneiden säilytystä koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus** (liite 8). Selviämispalveluiden tarpeessa olevat asiakkaat tulee

toimittaa hyvinvointialueiden järjestämiin selviämispalveluihin, jotta poliisin resursseja ei perusteettomasti käytetä toisen viranomaisen tehtävien hoitamiseen.

Rahapelihaittojen torjumiseksi jatketaan tietopohjaisesti ja ajantasaisen tilannekuvan perusteella **rahapelijärjestelmän kehittämistä** koskevaa selvitystyötä (liite 9).

Harmaasta taloudesta ja talousrikoksista aiheutuvien haittojen torjumiseksi ja yritysten välisen terveen kilpailun ja verotulojen varmistamiseksi tulee laatia **erillisrahoitettu ja poikkihallinnollinen strategia ja toimenpideohjelma vuosille 2024-2027** (liite 10).

Yhteyshenkilö: ylijohdaja Tomi Vuori, tomi.vuori@gov.fi, p. +358 40 570 5007

Liitteet:

1. Poliisin määrärahatason korjaaminen pitkällä aikavälillä
2. Poliisin hallinnon tehostaminen tukitoimintoja keskittämällä
3. Poliisin toimitilaverkoston uudistaminen kyvykkyksiä sijoittamalla
4. Poliisin rikostiedustelua koskevan lainsäädännön kehittäminen
5. Poliisin tiedonvaihtoa koskevan sääntelyn kehittäminen
6. Poliisiin perustutkinnan yhdenmukaistaminen ja sujuvoittaminen
7. Poliisin ennalta estävän toiminnan uudistaminen
8. Ns. putkalain kokonaisuudistuksen toteuttaminen
9. Rahapelijärjestelmän kehittäminen
10. Harmaan talouden ja talousrikostorjunnan strategian ja toimenpideohjelman laatiminen

Liite 1. Yhteiskuntarauhan turvaamiseksi ja rikosvastuun toteuttamiseksi parannetaan poliisin toimintaedellytyksiä nostamalla määrärahatasoa tarpeita vastaavaksi

Tausta

Poliisille valtion talousarviossa annetut määrärahat ovat jo useiden vuosien ajan osoittautuneet riittämättömiksi poliisin menoihin nähden poliisille asetettujen suoritevaatimusten täyttämiseksi. Määrärahojen puutetta on paikattu poliisissa säännönmukaisesti ja merkittävässä määrin siirtyvän erän käytöllä ja lisätalousarvioilla.

Pääministeri Marinin hallituskaudella poliisin määrärahataso on noussut vuoden 2020 talousarvion 763 miljoonasta eurosta vuoden 2027 kehyksen mukaiseen 932 miljoonaan euroon (169 milj. ja 18 %). Poliisille on myönnetty lisäksi kertaluonteisia lisäyksiä. Pysyvien lisäysten osalta huomattava osuus selittyy valtion sopimusratkaisujen mukaisilla palkantarkistuksilla (71 milj. euroa), joten nämä lisäykset eivät ole nostaneet poliisin operatiiviseen toimintaan käytettävissä olevaa rahoitusta. Poliisitoiminnan osalta haasteena ovat olleet nopeasti kasvavat kustannukset ja kehityksen arvioidaan jatkuvan samansuuntaisena myös tulevina vuosina.

Sekä sisäisen turvallisuuden että oikeudenhoidon selonteossa on tunnistettu poliisin toimialan resurssihaasteet (Valtioneuvoston julkaisuja 2021:48 ja 2022:67). Riittävistä resursseista huolehtiminen pitkäjärteisesti yli hallituskausien on edellytys sekä yhteiskuntarauhan turvaamiselle että rikosvastuun toteutumiselle.

Sisäministeriö julkaisi vuonna 2022 poliisin määrärahojen käyttöä ja siihen liittyviä tekijöitä koskevan selvityksen (SM:n julkaisuja 2022:24¹). Selvityshenkilöt totesivat, että ilman (poliisitoimen) menojen sopeutusta tai määrärahojen merkittävää lisäystä kuilu talousarviossa myönnetyn rahoituksen ja poliisin tarpeiden välillä kasvaa. Selvityksessä tunnistettiin myös julkiselle hallinnolle tyypillisiä haasteita, jotka liittyvät mm. toimitila- ja ICT-menojen sekä valtiohallinnon yhteisten palvelutuottajien palvelumaksujen kasvuun.

Huhtikuussa julkaistavassa ”Takaisin ihmisten pariin” - poliisin hallintorakenneselvityksessä (SM:n julkaisuja 2023:18²) esitetään, että toistuvien ja säännöllisten lisäbudjettien laskennallinen osuus tulisi sisällyttää osaksi poliisihallinnon varsinaista tulo- ja menoarviota. Selvityksen mukaan poliisin kokonaismääräraha tulisi nostaa vaiheittain kahdeksan vuoden kuluessa keskimääräiselle pohjoismaiselle tasolle.

Julkisen talouden suunnitelmassa 2024-2027 eli ns. ns. teknisessä kehyksessä on korotettu poliisin toimintamenojen määrärahatasoa toiminnan tason säilyttämiseksi. Siitä huolimatta yleinen kustannustason nousu kiihdyttää entisestään menopaineita, etenkin ICT- ja toimitilakustannuksissa, ja se voi lisätä rahoitusvajetta pahimmillaan nopeastikin.

Keskeinen sisältö ja tavoite

Tavoitteena on parantaa poliisin suorituskykyä vastata odotettuun palvelutasoon ja ylläpitää poliisin nauttima luottamus korkealla kaikissa väestöryhmissä. Painopisteenä on parantaa poliisin perustutkinnan tasoa ja poliisin operatiivista kykyä toimintaympäristöä vastaavaksi sekä ennalta estää tulevaisuuden rikollisuutta poliisin ennalta estävin toimin. Määrärahatason nosto parantaa

¹ <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163898>

² [Arvio poliisin hallintorakenteesta ja kehittämismuutoksista - Takaisin ihmisten pariin \(valtioneuvosto.fi\)](#)

edellytyksiä suunnitella ja kehittää poliisin toimialaa pitkäjänteisesti ja vaikuttavasti poukkoilevan rahoituksen väistyessä.

Toteutustapa

Nostetaan poliisin määrärahatasoa asteittain hallituskauden aikana. Ilman määrärahatason nostoa poliisin tarjoamat peruspalvelut joudutaan määrittämään nykyistä alemmalle palvelutasolle.

Aikataulu

Hallituskausi

Resurssit

Esitetään erikseen.

Riippuvuus muista hankkeista

- Poliisin tukitoimintojen keskittäminen (Liite 2)
- Poliisin toimitilaverkoston uudistaminen (Liite 3)

Yhteyshenkilö ylijohtaja Tomi Vuori, tomi.vuori@gov.fi, p. +358 40 570 5007

Liite 2. Keskitetään poliisin hallinto eli tukitoiminnot (mm. hankinnat, toimitila- ja henkilöstöhallinto) toiminnallisesti tarkoituksenmukaiseksi ja kustannustehokkaaksi poliisin konsernia palvelevaksi kokonaisuudeksi

Tausta

Poliisihallituksen tehtävänä on poliisin hallinnosta annetun 4 §:n mukaisesti suunnitella, kehittää, johtaa ja valvoa poliisitoimintaa ja sen tukitoimintoja poliisiyksiköidensä osalta. Poliisihallitus päättää poliisiyksiköiden välisestä yhteistoiminnasta. Poliisilaitoksilla voi olla erityistehtäviä, jotka Poliisihallitus voi määrätä.

Vuonna 2022 julkaistussa Poliisin määrärahoja koskevan selvityksessä (SM:n julkaisu 2022:24) esitettiin poliisin tukitoimintojen kehittämistä muun muassa keskittämällä poliisin hankinnat ja toimitila-asiat Poliisihallitukseen. Poliisin määrärahaselvityksessä on laajemmin käsitelty tukitoimintojen hintakehitystä.

Poliisin vakauttamissuunnitelmassa vuosille 2022-2023 on Poliisihallitukselta edellytetty, että selvitetään toteutus toimitilahallinnon tehtävien ja hankintatoimen keskittämiseksi Poliisihallitukseen.

Huhtikuussa julkaistavassa ”Takaisin ihmisten pariin” - poliisin hallintorakenneselvityksessä (SM:n julkaisu 2023:18) esitetään, että poliisin toimitila-, hankinta-, talous-, ICT-, HR-osaaminen ja -toimivalta tulisi pääosin keskittää poliisin ylijohdolle tukemaan paikallista poliisitoimintaa.

Keskeinen sisältö ja tavoite

Tavoitteena on yhdenmukaistaa poliisin tukitoiminnot kustannustehokkuuden ja tasalaatuisuuden lisäämiseksi. Yhdenmukaistaminen toteutettaisiin keskittämällä osaaminen ja toimivalta

tukitoiminnoissa eli hankinta-, toimitila- ja henkilöstö-asioissa. Se parantaisi myös poliisin neuvottelukykyä koko konsernia koskevissa asioissa ja mahdollistaisi esimerkiksi hankintojen liittyvässä kehittämisessä vaadittavan yhteistyön muiden valtion viranomaisten kanssa nykyistä paremmin. Myös muissa, kuten ict-, kirjaamo- ja neuvontapalveluissa, voi olla keskittämistarpeita.

Toteutustapa

Laaditaan ehdotus keskittämisvaihtoehtoista vaikutusarvioineen ja toimeenpanosuunnitelma sen toteuttamiseksi.

Tehostetaan poliisin yhteistyösuhteita valtion sisäisten palvelutuottajien (Valtori, Senaatti, Hansel, Palkeet) kanssa poliisin keskeisten tarpeiden hinnan, laadun ja saatavuuden optimoimiseksi.

Keskittäminen voidaan toteuttaa monin eri tavoin. Paikkariippumattomuus mahdollistaa toimintojen sijoittamisen myös maantieteellisesti hajautetusti useampaan toimipaikkaan. Keskittäminen voi tapahtua osaksi Poliisihallitusta tai eri toimintoja sijoittamalla joidenkin poliisiyksiköiden yhteyteen.

Keskittäminen voi edetä myös asteittain ja eri asiakokonaisuuksissa tarkoituksenmukaisessa laajuudessa. Esimerkiksi henkilöstöasioissa täydellinen keskittäminen ei ole välttämättä tehokkain. Keskittäminen voi tapahtua myös johtamista vahvistamalla.

Toteutustavasta ja – aikataulusta riippuen arvioidaan, tarvitaanko toteutuksessa lainsäädäntömuutoksia.

Aikataulu

Hallituskausi

Resurssit

Arvioidaan suunnitelman valmistuttua.

Riippuvuus muista hankkeista

- Poliisin määrärahatason korjaaminen pitkällä aikavälillä (liite 1)
- Poliisin toimitilaverkoston uudistaminen (liite 3)

Yhteyshenkilö ylijohtaja Tomi Vuori, tomi.vuori@gov.fi, p. +358 40 570 5007

Liite 3. Sijoitetaan poliisin kyvykkyyttä tulevaisuuden kysyntää vastaavasti

Tausta

Poliisin toimipisteverkosto on muotoutunut nykyiseen vuosikymmenten saatossa. Nykyinen rakennuskanta on vanhentumassa ja useat niistä ovat peruskorjauksen tarpeessa. Ne eivät myöskään enää vastaa poliisin toiminnallisia tarpeita.

Poliisi määrärahoja koskevan selvityksen (SM:n julkaisu 2022:24) mukaan poliisin maksamat vuokratustannukset Senaatille ovat nousseet vuodesta 2010 lähtien 20 miljoonaa euroa. Vuokrien nousu on johtunut poliisin tarpeiden mukaan tehdyistä uudistuksista ja vanhan rakennuskannan

korvaamisesta uudisrakennuksilla. Toimitilakustannusten arvioidaan nousevan 50 miljoonaa vuoteen 2028 mennessä.

Parhaan toimipisteverkostomallin löytäminen edellyttää tietopohjaista analyysiä nykyverkostosta ja uusista vaihtoehdoista. Sisäministeriö on käynnistänyt 10.10.2022 (VN/27018/2022) poliisin toimintalähtöisen verkostoanalyysi 1.hankeosan, joka päättyi 31.3.2023. Hankeosassa 1 on muodostettu tilannekuva ja tarvemäärittely.

Keskeinen sisältö ja tavoite

Poliisihallintoon kohdistuu samaan aikaan sekä säästöpaineita että paineita kehittää toiminnan vaikuttavuutta. Kehittämällä toimipisteverkosta poliisi pystyy digitaaliset palvelut huomioiden vastaamaan tulevaisuuden (2035) kysyntään eli ihmisten palveluiden ja poliisin toiminnallisiin tarpeisiin nykyistä vaikuttavammin ja pienemmillä kustannuksilla. Kyvykkyyden sijoittamiseen on useita keinoja ja yksi näistä toimipisteiden sijoittaminen.

Toteutustapa

Jatketaan toimintalähtöisen verkostoanalyysin toteuttamista jatkohankeosilla (12 kk).

Jatkohankkeissa tunnistetaan koko poliisin toimipaikkaverkoston liittyvät investointien kohdistamistarpeet sekä luodaan tietoon perustuvat mallit toimitilahankkeiden laajuuden määrittelyyn.

Seuraavassa vaiheessa määritellään tulevaisuuden toiminta, jolla vastataan arvioituun kysyntään. Sen jälkeen luodaan toimipaikkojen mitoitusmalli ja uudet toimipisteverkostomallit huomioiden julkisen toimitilanstrategian tavoitteet ja yhteiskäyttöiset toimipisteet. Uudet verkostovaihtoehdot huomioivat ihmisten palvelutarpeen ja kysynnän, poliisin omat toiminnalliset valinnat sekä määritetyt muut reunaehdot.

Aikataulu

2023-2024

Resurssit

300 000 euroa

Riippuvuus muista hankkeista

- Poliisin määrärahatason korjaaminen pitkällä aikavälillä
- Poliisin tukitoimintojen keskittäminen

Yhteyshenkilö ylijohtaja Tomi Vuori, tomi.vuori@gov.fi, p. +358 40 570 5007

Liite 4. Poliisin rikostiedustelua koskevan lainsäädännön kehittäminen – Sisäisen turvallisuuden suojaaminen

Tausta

Edellisellä hallituskaudella säädettiin siviili- ja sotilastiedustelulainsäädäntö, joka tuli voimaan 1.6.2019. Siviilitiedustelusta säädetään poliisilain 5a – luvussa (581/2019) ja sotilastiedustelusta erillislaissa, laissa sotilastiedustelusta (590/2019). Ennen tiedustelulainsäädäntöä siviilitiedusteluviranomaisena toimivan suojelupoliisin tiedonhankinta perustui poliisilain rikoksen estämistä ja paljastamista koskevien toimivaltuuksien käyttöön Suomen alueella.

Tiedusteluviranomaisten käytössä olevat tiedustelumenetelmät perustuvat menetelmällisesti pääosin rikostorjuntaviranomaisille säädettyihin salaisiin tiedonhankintakeinoihin ja salaisiin pakkokeinoihin.

Tiedustelulainsäädännön säätämisen yhteydessä sekä siviilitiedustelusta että sotilastiedustelusta sisällytettiin legaalimääritelmät lakiin. Tässä yhteydessä rikostiedustelua ei kuitenkaan määritelty vastaavalla tavalla.

Tiedusteluviranomaisten tehtävät keskittyvät kansallisen turvallisuuden suojaamiseen ja tiedon hankkimiseen sotilaallisesta toiminnasta. Tiedusteluviranomaisilla on myös eräitä kansallista turvallisuutta uhkaavien rikosten estämis- ja paljastamistehtäviä. Poliisihallinnossa tällaisten rikosten estämis- ja paljastamistehtäviä on myös muilla poliisiyksiköillä kuin suojelupoliisilla. Kansallista turvallisuutta uhkaavien rikosten selvittäminen (esitutkinta) sen sijaan kuuluu poliisiin (KRP ja paikallispoliisi) tehtäviin. Suojelupoliisilla ei ole toimivaltaa rikoksen selvittämiseen eli esitutkinnan toimittamiseen.

Rikostiedustelu nousi tiedustelukokonaisuutta koskevassa lainsäädäntötyössä esille. Eduskunnan hallintovaliokunta totesi siviilitiedustelulakiehdotuksesta HE 202/2017 vp antamassaan mietinnössä HaVM 36/2018 vp (s. 24), että rikostiedustelulla tarkoitetaan yleensä lainvalvontaviranomaisen suorittamaa tiedustelua, jonka tarkoituksena on hankkia rikoksen estämisen, paljastamisen tai selvittämisen kannalta merkityksellistä tietoa rikollisista, rikoksista ja rikosenteko-olosuhteista. Lisäksi hallintovaliokunta viittasi rikostorjunnan tilaa koskevaan selvitykseen, jonka mukaan rikostiedustelulla tarkoitetaan rikollisuutta ja rikoksia koskevan tiedon hankintaa ja hankitun tiedon analysointia rikostorjuntaa varten. Rikostiedustelun käsitettä ei ole määritelty lainsäädännössä ja varsinkin tavallisesti sen mielletään tarkoittavan joko näytön hankkimista rikosprosessia varten tai yksittäiseen rikokseen taikka rikoskokonaisuuteen liittyvää esitutkintaa edeltävää tiedonhankintaa. Rikostiedustelukokonaisuuden kannalta on kuitenkin olennaista huomata, että osa tiedustelutoiminnan tavoitteista ei kytkeydy suoraan havaittuihin rikoslain tunnusmerkistöjen mukaisiin yksittäisiin tekoihin, vaan rikollisuuteen astetta yleisemmin. Rikostiedustelu kytkeytyy poliisin tehtäväkentässä keskeisellä tavalla rikosten ennalta estämiseen, uhkien torjuntaan, rikollisuutta koskevan tilannekuvan muodostamiseen sekä ilmiöiden ja heikkojen signaalien tunnistamiseen. (Rikostorjunnan tila. Selvityshankkeen loppuraportti. Poliisihallituksen julkaisusarja 1/2018).

Eduskunnan hallintovaliokunta korostaa mietinnössään HaVM 39/2018 vp (s. 16) tiedon merkitystä päätöksenteossa ja toteaa, että poliisin toimintaan johtavan päätöksenteon tulee pohjautua asianmukaiseen, oikeaan ja ajantasaiseen tietoon. Tietojen käsittelyllä varmistetaan tehtävien ja toimenpiteiden oikeasuhtainen kohdentuminen eli tietojohdoinen toiminta. Tietojen käsittely ja

dokumentointi on myös oikeussuojakeino, jolla varmistetaan sekä toimenpiteen kohteiden sekä toimenpiteitä suorittavien henkilöiden oikeusturva. Toiminnan jälkikäteinen arviointi voi lähtökohtaisesti perustua vain dokumentoituun tietoon. Poliisin toiminnan tulee perustua tiedolla johtamiseen, ja päävastuullisen viranomaisena poliisi vastaa vakavien rikosten ja muiden sisäisen turvallisuuden häiriöiden realisoituessa niitä koskevasta kenttätöinnistä, rikosten selvittämisestä sekä niiden ennalta estämisestä.

Sisäisen turvallisuuden selonteon (VNS 4/2021 vp) eduskuntakäsittelyn yhteydessä puolustusvaliokunta totesi lausunnossaan, että selvityksen mukaan Suomessa ei ole erillistä rikostiedustelulakia, vaan rikostiedusteluun liittyvät pykälät ovat osa poliisilakia (872/2011). Voimassa oleva lainsäädäntö ei täytä rikostorjuntaviranomaisen roolissa toimivan poliisin operatiivisen rikostiedustelun asettamia vaatimuksia ja poliisille asetettuja odotuksia muuttuneessa turvallisuusympäristössä. Rikostiedustelulla ei tavoitella ainoastaan yksittäisten rikosten estämistä tai paljastamista, vaan myös kattavaa ymmärrystä rikostorjunnan toimintaympäristöstä strategisen ja operatiivisen päätöksenteon pohjaksi sekä voimavarojen tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi. Valiokunta katsoi tärkeäksi, että perusteet tällaisen lainsäädäntöuudistuksen toteuttamiselle arvioitaisiin mahdollisimman nopeasti.

Hallintovaliokunta esitti sisäisen turvallisuuden selonteosta antamassaan mietinnössä eduskunnalle ponneksi, että eduskunta edellyttää hallituksen tehostaa vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa ja tässä tarkoituksessa muun muassa selvittävän ja arvioivan lainsäädännön kehittämistarpeet ja sen pohjalta valmistelee tarvittavat lainsäädäntöesitykset. Lisäksi hallintovaliokunta ehdotti ponneksi, että hallitus arvioi tietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä ja sen pohjalta valmistelee esityksen lainsäädännön muuttamiseksi siten, että sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan viranomaisia velvoitettaisiin antamaan poliisille ainakin henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten muutoin salassa pidettävät välttämättömät tiedot (HaVM 19/2021 vp, s. 49).

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta painottaa mietinnössään etenkin poliisin ennaltaehkäisevän toiminnan vahvistamista sisäisen turvallisuuden selonteon (VNS 4/2021 vp) linjausten mukaisesti. Voimavarojen uudelleen kohdentamisen helpottamiseksi tulee mm. hallintovaliokunnan näkemyksen (HaVL 29/2021 vp — HE 146/2021 vp) mukaisesti kiirehtiä sellaisten lainsäädäntömuutosten valmistelua, joilla voidaan tehostaa poliisi nykyistä resurssien käyttöä (esim. rikostiedusteluun, poliisin esitutkintavelvoitteeseen ja viranomaisten väliseen tiedonkulkuun liittyvät muutostarpeet).

Valtioneuvoston selonteossa tiedustelulainsäädännöstä (VNS 4/2021 vp, s. 17) todetaan, että rikostorjuntaviranomaisten toimivaltuudet laajempaan tiedonhankintaan voidaan selvittää erikseen, koska nykyisellään rikostiedustelussa tiedonhankintatoimivaltuudet kytkeytyvät yksilöitävissä olevaan rikokseen ja henkilöön, ja asia on noussut lausuntokierroksella esiin.

Nykyisin tiedusteluviranomaisten tiedonhankinnan painopiste on pääosin rikostorjunnan ja rikosten selvittämisen ulkopuolella. Käyttötarkoitussidonnaisuuden takia tiedusteluviranomaiset voivat antaa tiedustelutietoa poliisille vain rajatusti. Tiedon luovuttamisesta poliisille säädetään niin sanotuin palomuurisäännöksiin, jotka rajoittavat tiedustelutiedon luovuttamista toiselle viranomaiselle muuhun kuin tietojen alkuperäiseen käyttötarkoitukseen. Käytännössä on havaittu, että palomuurisääntely on ainakin toistaiseksi pääosin estänyt tietojen luovuttamisen poliisin rikostorjuntaan. Tiedusteluvalvontavaltuutetun vuosikertomuksissa ja näitä koskevissa eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunnan mietinnöissä (TiVM 1/2020 vp ja TiVM 1/2021 vp) sekä eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisussa (EOAK/289/2021) on esitetty havaintoja ja käsityksiä

palomuurisääntelystä. Kyse on aiheesta, josta esitetyt tulkinnat eivät kaikin osin ole pysyneet lain sanamuodon mukaisen tulkinnan ja lain esitöissä vahvistetun merkityssisällön asettamissa rajoissa.

poliisin toiminnan on välttämätöntä perustua oikealla ja ajantasaisella tiedolla johtamiseen. Poliisi päävastuullisena viranomaisena vastaa vakavien rikosten ja muiden sisäisen turvallisuuden häiriöiden ennalta estämisestä ja selvittämisestä sekä toiminnallisen vasteen antamisesta kentällä. Jotta poliisi voi toteuttaa tehokkaasti sisäisen turvallisuuden selonteossa edellytettyä ennaltaestävyys -painotusta ja toimia sitä kohtaan yhteiskunnassa asetettujen odotusten mukaisesti, sen tulee itse tietää mitkä tekijät uhkaavat suojattavia oikeushyviä.

Keskeinen sisältö ja tavoite

Rikostiedustelulainsäädännön kehittämisen yhteydessä tulee arvioida ainakin seuraavia asiakokonaisuuksia:

- a) Poliisin nykyisten tiedonhankintatoimivaltuuksien tehokkuus nopeasti muuttuvassa turvallisuusympäristössä.
- b) Tiedonhankinnan käytön perusteet rikostiedustelullisessa tarkoituksessa de lege ferenda.
- c) Rikostiedustelun oikeudelliset reunaehdot.
- d) Rikostiedustelun tavoitteet.
- e) Rikostiedustelutiedon käyttäminen ja tiedon käytön rajojen määrittely (käyttötarkoitussidonnaisuus ja palomuuuri).
- f) Esitutkintavelvoitteen aktualisoituminen tilanteessa, jossa poliisi saa rikostiedustelutietoa rikoksesta.
- g) Rikostiedustelutoimivaltuuksia käyttävä viranomainen ja mahdolliset organisatoriset järjestelyt.
- h) Toimivaltuuksien käyttämiseen liittyvät valvonta- ja oikeussuojajärjestelyt sekä perus- ja ihmisoikeusnäkökohdat.

Toteutustapa

Selvityshenkilö luovuttaa loppuraporttinsa poliisilain rikostiedustelulainsäädännön kehittämistarpeista 21.4.2023. Loppuraportin perusteella arvioidaan mahdollisia lainsäädäntömuutostarpeita.

Aikataulu

Hallituskausi

Resurssit

Arvioidaan mahdollisten lainsäädäntöhankkeiden yhteydessä.

Riippuvuus muista hankkeista

-

Yhteyshenkilö ylijohtaja Tomi Vuori, tomi.vuori@gov.fi, p. +358 40 570 5007

Liite 5. Poliisin tiedonvaihtoa koskevan sääntelyn kehittäminen; poliisilain ja poliisin henkilötietolain muutokset

Tausta

Poliisin oikeudesta saada tietoja muilta viranomaisilta sekä yksityisiltä tahoilta säädetään poliisilain (872/2011) 4 luvussa. Poliisilain 7 luvussa säädetään henkilöstöön kuuluvan virkamiehen vaitiolovelvollisuudesta ja tietojen antamisesta vaitiolovelvollisuuden estämättä. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (616/2019, *poliisin henkilötietolaki*) sisältää yleislainsäädäntöä ja toimivaltuussääntelyä täydentävää sääntelyä tietojen saamisesta tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden välityksellä (lain 3 luku). Poliisin henkilötietolaissa säädetään myös muun muassa teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tapahtuvasta henkilötietojen luovuttamisesta muille viranomaisille, tietojen luovuttamisesta yleisen tietoverkon välityksellä sekä tietojen luovuttamisesta yksityiselle yhteisölle tai elinkeinonharjoittajalle sähköisen asiointipalvelun kautta (4 luku).

Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019, *tiedonhallintalaki*) tuli voimaan 1.1.2020. Yleislaiksi säädetyn tiedonhallintalain myötä teknisiä käyttöyhteyksiä koskevasta sääntelystä erityislainsäädännössä tulisi lähtökohtaisesti luopua. Poliisilain ja poliisin henkilötietolain tiedonvaihtoa koskevat säännökset on valmisteltu ennen tiedonhallintalain voimaantuloa eikä sääntely siten kaikilta osin noudata nykyisen yleislainsäädännön mukaista systematiikkaa. Tiedonvaihtoa koskevan sääntelyn arvioinnissa on edelleen huomioitava myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) sekä tietosuojaan yleislainsäädännön vaatimukset.

Tiedonhallintalakiin liittyvien ajantasaistamistarpeiden lisäksi poliisilain ja poliisin henkilötietolain tiedonvaihtoa koskevaa sääntelyä on tarpeen arvioida myös viranomaisten toimintaedellytysten näkökulmasta. Tehokkaan tiedonvaihdon varmistaminen on sekä poliisin että muiden viranomaisten toiminnan kannalta keskeisen tärkeää. Tiedonkulkuun liittyviä ongelmia on käsitelty muun muassa sisäisen turvallisuuden selonteon (VNS 4/2021 vp) yhteydessä. Hallintovaliokunta kiinnitti selontekoa koskevassa mietinnössään huomiota viranomaisten välisen tiedonkulkuun liittyviin haasteisiin ja piti välttämättömänä, että toimivaltaisilla viranomaisilla on käytössään kaikki olennainen tieto, jota tarvitaan sisäisen turvallisuuden erilaisiin uhkiin varautumiseksi, uhkatilanteiden ennalta ehkäisemiseksi ja sujuvan viranomaisyhteistyön varmistamiseksi (HaVM 19/2021 vp). Viranomaisten välisen tiedonvaihdon lisäksi tehokkaan rikostorjunnan kannalta merkittäviä ovat myös poliisin oikeus saada tietoja yksityisiltä tahoilta ja oikeus luovuttaa tietoja yksityisille tahoille.

Keskeinen sisältö ja tavoite

Arvioidaan poliisilain ja poliisin henkilötietolain tiedonvaihtoa koskevien säännösten muutostarpeet suhteessa voimassa olevaan yleislainsäädäntöön ja poliisin nykyisen toimintaympäristön vaatimuksiin. Arvion pohjalta valmistellaan ehdotukset tarvittaviksi lainsäädäntömuutoksiksi. Tavoitteena on, että poliisilain ja poliisin henkilötietolain sääntely mahdollistaa tehokkaan ja toimivan tiedonvaihdon ottaen samalla huomioon yleislainsäädännön sekä perus- ja ihmisoikeuksien asettamat vaatimukset.

Toteutustapa

Muutostarpeiden arvioimiseksi ja säädösmuutoksia koskevien ehdotusten valmistelemiseksi asetetaan lainsäädäntöhanke. Valmistelua varten hankkeeseen perustetaan työryhmä.

Aikataulu

Hallituskausi.

Resurssit

Tarvittavat valmisteluresurssit arvioidaan lainsäädäntöhanketta käynnistettäessä.

Riippuvuus muista hankkeista

Tiedonvaihtoa koskevien säännösten tarkastelu edellyttää poikkihallinnollista yhteistyötä, koska tietojen luovuttamisesta ja tiedonsaantioikeuksista säädetään useiden eri hallinnonalojen lainsäädännössä. Sääntelyä tarkastellaan todennäköisesti useissa eri hankkeissa samanaikaisesti.

Yhteyshenkilö ylijohtaja Tomi Vuori, tomi.vuori@gov.fi, p. +358 40 570 5007

Liite 6. Poliisin perustutkinnan kehittämishjelmalla nykyaikaistetaan ja yhdenmukaistetaan esitutkimamennettelyt valtakunnallisesti**Tausta**

Poliisihallituksen tehtävänä on sisäministeriön ohjauksessa poliisin hallinnosta annetun 4 §:n mukaisesti vastata poliisin tehtäviin liittyvien kansalaisten palvelujen tasapuolisesta saatavuudesta ja laadusta maan eri osissa.

Poliisin rikostorjunnan tila on heikentynyt viimeisten vuosien aikana päinvastaisista pyrkimyksistä ja lisäresursseista huolimatta. Rikosten selvitystaso on heikentynyt ja tutkinta-aika on kasvanut. Rajoitettavien juttujen määrä on kasvanut viimeisen vuosikymmenen aikana. Alueellisia eroja esiintyy valtakunnallisesti. Samaan aikaan toimintaympäristö on muuttunut voimakkaasti ja tulee edelleen muuttumaan. Rikostorjunnassa on erityisesti kiinnitetty huomioita vakavan rikollisuuden torjuntaan perustutkinnan sijaan.

Huhtikuussa julkaistavassa ”Takaisin ihmisten pariin” - poliisin hallintorakenneselvityksessä (SM:n julkaisuja 2023:18) esitetään, että valtakunnallisesti yhdenmukaisella tavalla tulisi johtaa monivuotinen ohjelma perusrikostutkinnan tason olennaiseksi nostamiseksi tutkijoiden määrää kasvattamalla, työnarvostusta ja palkkausta kohottamalla ja koulutuksen laatua parantamalla.

Keskeinen sisältö ja tavoite

Tavoitteena on turvata perustutkinnan palvelutaso yhdenvertaisesti eri puolella Suomea. Ohjelmassa suunnitellaan toimenpiteet, jotka toteutetaan perustutkinnan tason ja tuottavuuden parantamiseksi.

Toimenpiteillä modernisoidaan poliisin esitutkinta 2020-luvulle hyödyntäen nykyllä lainsäädännön mahdollistamia keinoja keskeisten sidosryhmien kanssa yhteistyössä. Lisätään suppean esitutkinnan ja sovittelun käyttöä täydellisen esitutkinnan sijaan.

Uudistamisessa tulisi keskittää tiettyjä toimintoja. Näin on tehty ihmiskaupparikostorjunnassa on tehty ja katujengi-ilmiön torjunnassa; näistä on positiivisia kokemuksia.

Toteutustapa

Laaditaan perustutkinnan monivuotinen modernisaatio-ohjelma vaikutusarvioineen ja toimeenpannaan se.

Aikataulu

Ohjelman valmistelu 2023. Toimeenpano hallituskausi.

Resurssit

Ohjelman valmistelu virkatyönä. Toimeenpanoon tulee sisällyttää kohdennettu ja monivuotinen erillisrahoitus hankeluontoisesti.

Riippuvuus muista hankkeista

- Poliisin määrärahatason korjaaminen pitkällä aikavälillä
- Oikeusministeriön rikosprosessin sujuvoittamishankkeen suositusten toimeenpano mm. esitutkintalain muutokset, sakkomenettelyn uudistaminen, sovittelun lisääminen, syyteneuvottelun kehittäminen, digitalisaation kehittäminen.

Yhteyshenkilö ylijohtaja Tomi Vuori, tomi.vuori@gov.fi, p. +358 40 570 5007

Liite 7. Poliisin ennalta estävän toiminnan strategia uudistetaan**Tausta**

Ennalta estävällä toiminnalla ylläpidetään yhteiskunnan ja ihmisten turvallisuutta, turvallisuuden tunnetta ja luottamusta poliisiin puuttumalla varhain turvallisuutta heikentäviin tapahtumiin ja kehitykseen. Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset ovat lisänneet poliisin ennalta estävän työn vaatimuksia ja samalla sen merkitystä sisäiselle turvallisuudelle.

Enemmistölle nuorista arki on turvallisempi kuin koskaan, mutta pienemmällä osalla menee aiempaa huonommin. Syrjäytyminen, eriarvoistuminen, näköalattomuus, taloudellinen ja sosiaalinen huono-osaisuus sekä näiden ongelmien jopa ylisukupolvinen kasautuminen ovat riskitekijöitä nuorisoriikollisuudelle että jengiytymiselle. Nykykehitykseen vaikuttaminen vaatii laajasti viranomaisten ja kolmannen sektorin ennalta ehkäiseviä toimia, jotka vähentävät riskitekijöitä lapsen ja nuoren elämässä.

Poliisin ennalta estävän keinoin puututaan varhaisessa vaiheessa jengirikollisuuteen johtaviin kehityskulkuihin ja katuväkivaltaan.

Moniammatillinen ankkuritoiminta on yksi poliisin ennalta estävän toiminnan työmuodoista, mutta myös muita toimintamuotoja on (paikallinen turvallisuussuunnittelu, MARAK-riskinarviointi, huolta aiheuttavat henkilöt).

Nykyisen poliisin ennalta estävän strategian voimassaolo päättyy 2023.

Keskeinen sisältö ja tavoite

Strategisesti ohjatulla ja operatiivisesti johdetulla ennalta estävällä toiminnalla vaikutetaan poikkihallinnollisella yhteistyöllä tulevaisuuden rikollisuuteen. Ennalta estävällä työllä vähennetään rikosten ja turvallisuutta heikentävien häiriöiden aiheuttamia taloudellisia ja inhimillisiä kustannuksia ihmisille ja yhteiskunnalle sekä lisätään poliisin nauttimaan luottamusta kaikissa väestöryhmissä. Oikein ajoitetuilla ja mitoitetuilla, riittävän laaja-alaisilla ja koordinoituilla toimenpiteillä, vaikutetaan nuoriso- ja katujengirikollisuuden kehitykseen.

Toteutustapa

Laaditaan uusi poliisin ennalta estävän toiminnan strategia, jossa tietojohdoisesti huomioidaan toimintaympäristön muutokset ja määritetään poliisin ennaltaestävän työn strategiset linjaukset hallituskaudelle.

Aikataulu

Strategian valmistelu vuonna 2023. Toimeenpano sen jälkeen.

Resurssit

Rikoksen ja turvallisuutta heikentävän häiriön ennalta estäminen on aina taloudellisesti kannattavampaa riippumatta siitä, miten tehokkaasti tapahtuma tai teko ja sen jälkiseuraukset kyetään hoitamaan.

Strategian valmistelu virkatyönä. Valmistelussa arvioidaan resurssivaikutukset.

Riippuvuus muista hankkeista

-

Yhteyshenkilö ylijohtaja Tomi Vuori, tomi.vuori@gov.fi, p. +358 40 570 5007

Liite 8. Saatetaan loppuun poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelua koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus, mukaan lukien päihtyneiden käsittelyä sekä selviämispalvelujen järjestämistä koskevan lainsäädännön muutokset

Tausta

Sisäministeriössä on kuluneen vaalikauden aikana valmisteltu kokonaisuudistusta koskien poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettua lakia. Uudistus tulisi ulottaa myös sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle selviämispalveluihin liittyvien sisältöjen uudistamiseksi. Kokonaisuudistukselle on painavat perusteet muun muassa seuraavista seikoista johtuen:

- Niin sanotun putkalain kokonaisuudistusta koskien on aikanaan annettu eduskunnan ponsi, joka poistui ainoastaan sen vuoksi, että kokonaisuudistus lisättiin HE-luetteloon
- Asiakokonaisuus on erittäin perus- ja ihmisoikeusherkkää aluetta ja Suomi on saanut erittäin paljon kritiikkiä säilytysolosuhteista ja vapautensa menettäneiden kohtelusta poliisin säilytystiloissa sekä selviämishoidon järjestämisen puutteellisuudesta Euroopan neuvoston

kidutuksen vastaiselta komitealta (CPT) sekä muilta kansainvälisiltä ja kansallisilta valvontaorgaaneilta, kritiikki huomioitiin laajasti putkalain kokonaisuudistuksessa

- Viimeiseen CPT:n määräaikaisvierailua koskevaan raporttiin vastattiin syksyllä 2021, jolloin Suomen vastauksessa viitattiin mm. putkalakiuudistuksessa ehdotettaviin muutoksiin (Myös muiden kv-valvontaelinten kannanottoja ja EIT-käytäntöä huomioitiin luonnollisesti esityksessä)

Hallitus toteutti tällä vaalikaudella mielenterveys- ja päihdepalvelujen uudistuksen, mutta selviämispalveluihin liittyvät sisällöt ja rajapinnat eivät resurssihaasteiden vuoksi mahtuneet tähän kokonaisuuteen.

Pitkään valmisteltu putkalakia koskeva ehdotus hallituksen esitykseksi jäi eduskunnalle antamatta tällä vaalikaudella erinäisistä syistä johtuen. On todettu vahvat perusteet sille, että kokonaisuudistus saataisiin toimeksiantoluontoisena kirjauksena tulevaan hallitusohjelmaan.

Keskeinen sisältö ja tavoite

Tavoitteena on poliisin lain nojalla säilyttämien vapautensa menettäneiden kohtelua koskevan lainsäädännön sekä sosiaali- ja terveydenhuollon selviämispalveluja koskevan sääntelyn uudistaminen. Säilytykseen liittyviä vapautensa menettäneiden oikeuksia, velvollisuuksia ja perusoikeuksien rajoituksia, vartiointitehtävissä toimivan henkilöstön toimivaltuuksia ja viranomaisten velvollisuuksia koskevat säännökset saatetaan ajan tasalle. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää muutoksia myös päihtyneiden käsittelyä ja selviämispalvelujen järjestämistä koskevaan lainsäädäntöön.

Toteutustapa

Hallituksen esitys

Aikataulu

Tavoitteena on kokonaisuudistusta koskevan lainsäädännön voimaantulo vuoden 2025 aikana.

Resurssit

Valmistelu tehdään virkatyönä sisäministeriössä ja sosiaali- ja terveysministeriössä sekä muita ministeriöitä ja sidosryhmiä osallistaen, erikseen laadittavan hankkeen organisointia ja laajuutta koskevan päätöksen mukaisesti.

Kyse on budjettilaista, kustannukset tarkentuvat hankkeen aikana.

Riippuvuus muista hankkeista

Hankkeella on erityisesti kytköksiä vireillä oleviin vankeuslainsäädäntöä ja vanginkuljetusta koskeviin oikeusministeriön hankkeisiin sekä sote-uudistukseen liittyvään palvelulainsäädäntöön ja sitä koskeviin mahdollisiin uusiin hankkeisiin.

Yhteyshenkilö ylijohtaja Tomi Vuori, tomi.vuori@gov.fi, p. +358 40 570 5007

Liite 9. Rahapelihaittojen torjumiseksi jatketaan tietopohjaisesti ja ajantasaisen tilannekuvan perusteella rahapelijärjestelmän kehittämistä koskevaa selvitystyötä

Tausta

Rahapelipolitiikan ensisijaisena tavoitteena on ehkäistä ja vähentää rahapelaamisesta aiheutuvia taloudellisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Rahapelijärjestelmää on kehitetty vastaamaan erityisesti digitalisoitumisen vuoksi muuttuneen toimintaympäristön tuomiin haasteisiin parantamalla yksinoikeusjärjestelmän kanavoitukykyä ja rajoittamalla yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolista rahapelitarjontaa ja markkinointia. Yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolelle suuntautuva pelaaminen on rahapelihaittojen torjunnan kannalta ongelmallista ja nykyisellään kansallisella lainsäädännöllä ei välttämättä pystytä täysimääräisesti puuttumaan tällaisesta pelaamisesta aiheutuviin haittoihin. Yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolelle suuntautuvan rahapelaamisen määrästä on esitetty erilaisia arvioita. Sisäministeriö käynnisti tammikuussa 2023 esiselvityshankkeen, jossa arvioitiin yksinoikeusjärjestelmää ja kartoitettiin vaihtoehtoisia järjestelmämalleja. Esiselvitys julkaistiin 17.4.2023.

Keskeinen sisältö ja tavoite

Laaditaan yksityiskohtainen selvitys rahapelijärjestelmän vaihtoehtoista ja turvataan arpajaislain tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisin rahapelijärjestelmä.

Rahapelijärjestelmän kehittämistä koskevaa selvitystyötä on tärkeä jatkaa tietopohjaisesti. Rahapelijärjestelmän kehittäminen rahapelihaittojen torjumiseksi edellyttää ajantasaista ja kattavaa tilannekuvaa.

Aiemmin toteutettu esiselvitys on yksinoikeusjärjestelmän nykytilaa arvioiva ja yleisellä tasolla erilaisia rahapelijärjestelmiä kartoittava. Mahdollinen uuteen rahapelijärjestelmään siirtyminen olisi yhteiskunnallisesti merkittävä muutos. Ennen mahdollisen säädösvalmisteluhankkeen käynnistämistä tulee selvittää yksityiskohtaisemmin muun muassa oikeudellisia edellytyksiä, lainsäädännön muutostarpeita, erilaisia sääntelyllisiä ratkaisuja ja niiden vaikutuksia.

Toteutustapa

Virkatyönä tehtävä selvitys.

Aikataulu

Hallituskausi.

Resurssit

Selvitystyö edellyttää nykyisten valmisteluresurssien vahvistamista. Sisäministeriö on esittänyt yhden henkilötyövuoden lisäämistä (nykyisin kaksi asiantuntijaa, jatkossa kolme).

Riippuvuus muista hankkeista

Ei

Yhteyshenkilö ylijohtaja Tomi Vuori, tomi.vuori@gov.fi, p. +358 40 570 5007

Liite 10. Harmaan talouden ja talousrikostorjunnan strategia ja toimenpideohjelma 2024-2027

Tausta

Harmaa talous ja talousrikollisuus ovat monin tavoin haitallisia yksittäisille kansalaisille ja koko yhteiskunnalle. Lakisääteisten maksujen ja velvoitteiden laiminlyönti pienentää yhteiskunnan ylläpitämiseksi välttämättömiä verotuloja, mikä luo painetta kerätä tarvittavat varat muilla kansalaisilta ja yrityksiltä kerättävillä veroilla ja maksuilla. Harmaa talous aiheuttaa vahinkoa rehellisille yrittäjille antamalla veloitteensa laiminlyöville yrityksille kilpailuetua ja se voi myös johtaa työntekijöiden lainvastaiseen kohteluun. Tämän myötä veronmaksumoraali ja oikeusjärjestelmän uskottavuus voivat heiketä.

Harmaa talous ja talousrikollisuus muuttavat muotoaan jatkuvasti. Tästä syystä lainsäädännön ja viranomaisten toimintaedellytysten tulee seurata ajassa. Tämänkaltaisen työ tulisi nähdä jatkumona. Toimenpideohjelmat on julkaistu valtioneuvoston periaatepäätöksiä vuodesta 1996 lähtien. Nykyinen toimenpideohjelma sisältää noin 60 hanketta ja alahanketta.

Keskeinen sisältö ja tavoite

Strategialla tulisi edistää kokonaisvaltaista, yhdenmukaista ja vaikuttavaa lähestymistapaa harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaan. Samalla edistettäisiin yritysten välistä tervettä kilpailua ja reiluja työmarkkinoita sekä estettäisiin ennakolta yritystoiminnassa tapahtuvaa harmaata taloutta ja talousrikollisuutta. Lisäksi varmistettaisiin viranomaisten toimintaedellytyksiä ja tarvittavaa viranomaisyhteistyötä.

Strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi tulisi laatia erillisen toimenpideohjelma. Toimenpideohjelman sisältämien hankkeiden avulla kyettäisiin toteuttamaan konkreettisia toimenpiteitä. Pääministeri Marinin hallituskaudella hallitusohjelma piti sisällään erillisen liitteen, jossa oli harmaan talouden ja talousrikostorjunnan keskeisiä torjuntakohteita.

Toteutustapa

Sisäministeriön asettaman talousrikostorjunnan toimeenpanoryhmän tulisi saada toimeksianto laatia uusi Harmaan talouden ja talousrikostorjunnan strategia ja toimenpideohjelma (2024-2027). Valmisteluryhmä voisi esittää myös strategian ja toimenpideohjelman hyväksyntään, hankkeiden rahoitukseen ja raportointiin liittyvät tarvittavat organisoinnit ja prosessit, joihin olisi syytä kytkeä hallituspuolueiden edustus.

Aikataulu

v. 2024-2027

Resurssit

Toimenpideohjelman hankkeiden toteuttaminen edellyttää erillistä rahoitusta. Toimenpideohjelman 2020-2023 toteuttamiseen oli budjetoitu 20 miljoonaa neljäksi vuodeksi. Rahoituksesta käytettiin noin ¾.

Yhteyshenkilö ylijohtaja Tomi Vuori, tomi.vuori@gov.fi, p. +358 40 570 5007